

suis, qui sunt in potestate, solis conferre: merito: quia veniendo ad bonorum possessionem, illis solis injuriam facit. — § 14. Nunc videamus, quantum eis conferat? et quidem semper, cum fratribus emancipatus confert, virilem sibi detrahit; utrum et in eo casu virilem detrahat? an vero quia dimidiam partem habeat bonorum possessionis, dimidiam partem etiam bonorum suorum conferat? Et puto dimidiam tantum bonorum eis partem conferre; nam etsi alius emancipatus sit filius, alius in potestate retentus: filius emancipatus his duobus nepotibus unam partem tantum conferet, et patruo eorum, qui in potestate mansit, unam partem dabit, tertiam ipse habebit; nec quod nepotibus confertur a patruo emancipato, ipsi patri conferent: hoc enim non de bonis avi, sed propter bona postea eis accessit. — § 15. Eveniet igitur, ut pater emancipatus, si centum in bonis habeat, quinquaginta sibi detrahat: residua quinquaginta omnibus nepotibus (id est, filiis suis) conferat; aut si unum nepotem habeat, et duos ex alio pronepotes, ita dividat quinquaginta, ut nepos habeat vigintiquinque, pronepotes ex alio uno vigintiquinque: nam et bonorum possessionis ambo unam partem habent. — § 16. Si sit filius in potestate, alius emancipatus, ex defuncto unus nepos in potestate, alius [nepos] emancipatus: eleganter Scaevola tractat, patruus emancipatus quantum nepotibus, quantum fratri suo conferat? Et ait posse dici, tres eum partes facere: unam sibi, unam fratri unam⁹ istis collaturum: quamvis hi minus quam patruus ex hereditate avi concurrente patre sint habituri: quae sententia vera est. — § 17. Sed etsi sint duo¹⁰ nepotes ex eodem filio, hique emancipati sunt, et ex altero eorum pronepos in potestate defuncti: partem habebit nepos unus, aliam nepos cum filio suo. — § 18. Sed etsi nepos, et ex alio nepote defuncto duo pronepotes: unus ex pronepotibus emancipatus soli fratri suo conferat; vel si frater non est, soli patruo, non etiam patruo majori.

2. PAULUS, lib. 41, ad Edictum.

Nihil in hac parte edicti cavet praetor, ut legata exceptis personis nepos praestet. Sed potest superior sermo et ad hunc casum referri: nam absurdum est, patrem quidem ejus legata praestare, ipsum vero plus habere, cum eadem conditione in eandem partem vocantur.

3. MARCELLUS, lib. 9 Digestorum.

Qui duos filios habebat, alterum ex his emancipavit, nepotem ex eo in potestate retinuit: emancipatus filium sustulit, et a patre exheredatus est. Quero, cum frater ejus, et ipse emancipatus praeteritus sit, et nepotes ex emancipato filio ab avo heredes instituti: quid de bonorum possessione juris sit; et quid intersit, si emancipatum quoque, ex quo nepotes erant nati, praeteritum esse ponamus? Respondi: si filium retento ex eo nepote emancipaverit, et emancipatus procreaverit filium, et heres uterque nepos institutus fuerit, pater eorum exheredatus, alius filius praeteritus¹¹: solus filius praeteritus bonorum possessionem contra tabulas petere poterit; exheredatus enim obstat filiis suis post emancipationem susceptis; nepoti tamen retento in potestate bonorum possessio dari debet: quoniam si pater ejus emancipatus praeteritus esset, simul cum eo bonorum possessionem accipere posset propter id caput edicti, quod a Juliano introductum est; id est, ex nova clausula: nec debet deterioris esse conditionis, quia pater ejus exheredatus sit: idque ei praeterito quoque praestari oportebit; sed fratris ejus, qui post emancipationem natus est, diversa conditio est: conservanda est tamen et illi ad virilem partem hereditas, sicut etiam imperator Antoninus¹² in persona neptis ex filia rescripsit.

4. MODESTINUS, lib. 6 Pandectarum.

Emancipato quis filio retinuit ex eo nepotes in potestate: filius emancipatus susceptis postea liberis decessit. Placuit in avi potestate manentes, simul cum his, qui post emancipationem nati sunt, decreto bonorum possessionem accipere: manente eo, ut si velit avus sibi per nepotes adquiri¹³, bona sua conferat; aut nepotes emancipet¹⁴, ut sibi emolumentum paternae hereditatis adquirant: idque [ita] D. Marcus rescripsit.

5. Idem, lib. 6 Differentiarum.

Si nepos exheredatus heres extiterit ei, quem avus heredem fecerat, deinde pater ejus emancipatus testamento praeteritus accipiat contra tabulas patris bonorum possessionem: jungi patri suo nepos non poterit, sed ut extraneus excludatur: quia non¹⁵ suo nomine avo heres extiterit.

6. SCAEVOLA, lib. 5 Quaestionum.

Si quis filium habens in potestate, extraneum in nepotis locum quasi ex eo filium natum adoptet, mox filium emancipet: non jungetur hic nepos filio emancipato: quia desijt esse emancipato ex liberis.

8. L. 1, § 3, in fin. supr. de collation. — L. 5, in pr. infr. unde liberi. — 9. L. 7, supr. de collation. — 10. L. 1, § 2, supr. tit. prox. — 11. L. 6, § 2, ult. supr. de bon. posses. contra tab. — 12. L. ult. infr. h. t. — 13. L. 1, § 14, supr. de collation. — 14. L. 6, infr. unde liberi. — 15. L. 1, in pr. supr. h. t. — 16. L. 3, in fin. supr. cod.

7. TRYPHONINUS, lib. [40] Disputationum.

Si post emancipationem filii susceptus ex eo fuerit nepos, conservanda illi erit portio: sed quanta, videamus? finge enim patruo scripto heredi coheredem datum hunc nepotem, patrem autem ejusdem praeteritum accepisse contra tabulas bonorum possessionem: quod ad edictum praetoria attinet, semisses bonorum fient, nunc vero post constitutionem¹⁶ divi Pii, si conservatur pars nepoti, utrum virilis, an quarta debeat servari? Nam si in avi natus potestate fuisset, conjungebatur in unam partem cum patre suo; et proponamus esse alium ex eodem nepotem in familia avi: duo unam quartam habituri erant, patre eorum accipiente contra tabulas bonorum possessionem, si fuissent in avi potestate: an ergo nunc in seunciam tuendus sit, qui non in familia retentus est? et cui abscedet pars, quae huic cessura est? patri ejus tantum, an et patruo? et puto, et patruo; nam et legatum eidem datum praestaret.

TIT. IX.

DE VENTRE IN POSSESSIONEM MITTENDO, ET CURATORE EJUS.

1. ULPIANUS, lib. 41, ad Edictum.

Sicuti liberorum eorum, qui jam in rebus humanis sunt, curam praetor habuit: ita etiam eos, qui nondum nati sunt, propter spem nascendi non neglexit; nam et hac parte edicti eos tutus est, dum ventrem¹⁷ mittit in possessionem vice contra tabulas bonorum possessionis. — § 1. Praegnantem esse mulierem oportet omnimodo, nec dicere se praegnantem sufficit: quare nec tenet datio bonorum possessionis, nisi vere praegnantem fuit, et mortis¹⁸ tempore, et eo quo mitti in possessionem peti. — § 2. Totiens autem mittitur in possessionem venter, si non est exheredatus, et id quod in utero erit, inter suos heredes futurum erit. Sed et si incertum sit, aliquo tamen casu possit existere, quo, qui editur, avus futurus sit, ventrem mittimus: aequius enim est, vel frustra nonhuncquam impendia fieri, quam denegari aliquando alimenta ei qui dominus¹⁹ bonorum aliquo casu futurus est. — § 3. Quare et si ita exhereditatio facta sit, *Si mihi filius unus nascetur, exheres esto*: quia filia nasci potest, vel plures filii, vel filius, et filia, venter in possessionem mittitur: satius est enim sub incerto ejus, qui edetur, alii etiam eum, qui exheredatus sit: quam eum, qui non sit exheredatus, fame necari: ratumque esse debet, quod deminutum est: quamvis is nascatur, qui repellitur. — § 4. Idem erit dicendum, et si mulier, quae fuit in possessione, abortum fecisset. — § 5. Sed et si sub conditione posthumus sit exheredatus, pendente conditione Pedii sententiam admittimus, existimantis posse ventrem in possessionem mitti: quia sub incerto utilius est ventrem alii. — § 6. Si venter ab institutis exheredatus sit, a substitutis praeteritis: Marcellus negat in possessionem eum mitti posse viventibus institutis: quia exheredatus est; quod verum est. — § 7. Per contrarium autem si ab institutis praeteritis sit venter, a substitutis exheredatus: vivis institutis, mittendus est in possessionem: quod si non vivant, negat mittendum: quia ad eum²⁰ gradum devoluta hereditas est, a quo²¹ exheredatus est. — § 8. Si filius ab hostibus captus sit, uxor ejus praegnantis in possessionem soceri bonorum mittenda est: nam aliquo casu spes est, id quod nascitur, inter suos heredes futurum; utputa si pater ejus apud hostes decedat. — § 9. Sed et si quis ventrem exheredasset, *Qui mihi intra menses tres mortis meae natus erit, exheres esto*: vel, *qui post tres menses*: venter in possessionem utique mittitur: quia aliquo casu suos heres futurus est; et sane benigniorem esse praetorem in hac parte oportebit: ne, qui speratur, ante²² vitam necetur. — § 10. Rectissime autem praetor nusquam uxoris fecit mentionem: quia fieri potest, ut mortis tempore uxor non fuerit, quae se ex eo praegnantem dicit. — § 11. Etiam ex emancipato venter ad possessionem admittitur. Unde apud Julianum lib. 27 Digestorum queritur, si emancipatus quis sit, uxore jam praegnanter, deinde decessisset, et pater ejus mortuus sit: an venter in possessionem emancipati patris mitti possit? Et rectissime scripsit, rationem non esse, cur venter, quem edictum admittit, repelli debeat: est enim aequissimum partui consuli, qui natus bonorum possessionem²³ accepturus est. Sed et si avus viveret, similiter ventrem admittimus. — § 12. Si filius in adoptione natus, decesserit praegnanter uxore, tunc deinde adoptator defunctus fuerit: mittitur venter in possessionem avi adoptivi. Sed an etiam in ejus, qui in adoptionem dederat filium, mittitur,

TIT. IX. — 1. L. 9, supr. testam. quemadmodum aper. — 2. L. ult. infr. h. t. — 3. L. 6, infr. cod. — 4. L. 2, L. 5, infr. cod. — 5. L. 2, § 7, supr. si mulier ventrem nom. — 5. L. 8, § 3, supr. de bon. posses. contra tab. — 6. L. 5, in fin. supr. de injust. rupt. irrit. — 7. § 2, supra et si incertum. supr. h. t. — 8. L. 6, infr. h. t.

videamus? Et si hic nepos posthumus heres ab avo naturali institutus sit, mittitur in possessionem²⁴; quia, et nato ei, si nemo ex liberis sit alius, bonorum possessio secundum tabulas dari potest: aut si sint liberi praeteriti, etiam contra tabulas cum ipsis potest accipere. — § 15. Si pater nuru praegnanter filium emancipaverit, non in totum repelli uterus debet: namque natus solet patri ex novo edicto jungi. Et generaliter, quibus casibus patri jungitur natus, admittendus est venter in possessionem. — § 14. Si ea, qui in possessionem vult ire, uxor negetur, vel nurus, vel esse, vel fuisse, vel ex eo praegnantis non esse contentatur: decretum interponit praetor [ad] exemplum Carbonianum edicti²⁵. Et ita divus Hadrianus Claudio Proculo praetori rescripsit, ut summam²⁶ de re cognosceret: et, si manifesta calumnia videbitur ejus, quae ventris nomine in possessionem mitti desiderat, nihil novi decerneret: si dubitari de re poterit, operam daret, ne praedictum fiat ei, quod in utero est; sed ventrem in possessionem mitti oportet. Apparet itaque, nisi manifesta sit calumniatrix²⁷ mulier, debere eam decretum eligere: et ubi omnino juste dubitari poterit, an ex eo praegnantis sit, decreto tuenda est, non praedictum partui fiat. Idemque est, et si status mulieri controversia fiat. — § 15. Et generaliter, ex quibus causis Carbonianam bonorum possessionem puero praetor dare solitus est, ex hisdem causis ventri quoque subvenire praetorem debere non dubitamus: eo facilius, quo favorabilior est causa partus, quam pueri: partui enim in hoc favoretur, ut in lucem producat; puero, ut in familiam inducatur: partus enim iste alendus est, qui [et] si non tantum parenti, cujus esse dicitur, verum etiam republicae nascitur. — § 16. Si quis prima uxore praegnanter facta, mox aliam duxerit, eamque praegnantem fecerit, diemque suum obierit: edictum ambobus sufficit: videlicet cum nemo contendit, nec calumniatricem dicit. — § 17. Quotiens autem venter in possessionem mittitur, solet mulier curatorem ventri petere: solet et bonis. Sed si quidem tantum ventri curator datus sit, creditoribus permittendum, in custodia bonorum esse: si vero non tantum ventri, sed etiam bonis curator datus est, possunt esse securi creditores; cum periculum ad curatorem pertinet; idcirco curatorem bonis ex inquisitione dandum, idoneum scilicet, oportet creditores curare: vel si quis alius est, qui non edito partu successorem speret. — § 18. Hoc autem jure utimur, ut idem curator et bonis et ventri detur; sed si creditores instent, vel qui sperat se successurum: diligentius atque circumspectius id fieri debet, et plures, si desiderarent, dandi sunt. — § 19. Mulier autem in possessionem missa, ea sola, sine quibus²⁸ fetus sustineri, et ad partum usque produci non possit, sumere²⁹ cibum debet: et in hanc rem curator constituendus est, qui cibum, potum, vestitum³⁰ mulieris praestet pro facultatibus defuncti, et pro dignitate ejus atque mulieris. — § 20. Deminutio autem ad hos sumptus fieri debet, primum ex pecunia numerata: si ea non fuerit, ex his rebus quae patrimonialia onerare magis impendio, quam augere fructibus consueverunt. — § 21. Item si periculum est, ne interim res usucapiantur, ne debitores tempore liberentur: idem curare debet. — § 22. Ita igitur curam hoc quoque officio administrabit, quo solent curatores atque tutores pupillorum. — § 23. Eligitur autem curator aut ex his, qui tutores dati sunt posthumo: aut [ex] necessariis adfinibusque, aut ex substitutis, aut ex amicis defuncti, aut ex creditoribus; sed utique is, qui idoneus videbitur: aut si de personis eorum questio moveatur, vir bonus eligitur. — § 24. Quod si nondum sit curator constitutus (quia plerumque aut non petitur, aut tardius petitur, aut serius datur): Servius aiebat, res hereditarias heredem institutum vel substitutum obsignare non debere, sed tantum pernumerare, et mulieri assignare. — § 25. Idem ait, ad custodienda ea, quae sine custodia salva esse non possunt, custodem ab herede ponendum: utputa pecoris; et si nondum messis, vindemiae facta sit; et si fuerit controversia, quantum deminui oporteat: arbitrum dandum. — § 26. Curatore autem constituto, haec omnia cessare puto: scribere tamen curatori debent et vendenti, et inventarium rerum facienti. — § 27. Tandem autem venter in possessionem esse debet, quamdiu aut pariat, aut abortum faciat, aut certum sit eam non esse praegnantem. — § 28. Et si sciens prudensque se praegnantem non esse, consumperit: de suo eam id consumpsisse, Labeo ait.

2. PAULUS, lib. 41, ad Edictum.

Sed et si eum ediderit, qui repulsus est: discedere debet

3. HERMOGENIANUS, lib. 3 juris Epitomarum.

Sumptus³¹ autem ab ea facti bona fide, non repetuntur.

9. L. 8, § 2, supr. de bon. posses. contra. — 10. L. 3, § 2, infr. tit. prox. — L. 3, in fin. infr. ne vis fiat ei. — 11. *Ubi fides* L. 7, § 1, infr. h. t. — 12. L. 1, § 2, supr. si mulier ventris nomine; L. 3, § 4, infr. tit. prox. — 13. L. 4, L. 5, infr. h. t. — 14. L. 5, § 3, infr. tit. prox. — 15. L. 4, in pr. infr. h. t. — L. 1, § 2, ult. infr. de muser. — 16. L. 1, § 2, supr. h. t. — 17. L. 1, § 2, supr. cod. — 18. § 2, infr. — 19. L. 4, infr. de solution. — 20. L. 1, § 2, in fin. supr. — L. ult. infr. h. t. — 21. d. L. ult. — 22. L. 7, L. 26, supr. de statu hom. — 23. L. 23, in fin. infr. de manum. testam. — 24. *Immo vide* L. 2, C. ad leg. Corn. de fals. — 25. *Adde* L. 3, infr. de perm. — 26. L. ult. in fin. infr. unde cognati; L. 6, infr. de suis. — 27. L. 1, § 1, supr. h. t. — 28. L. 4, in pr. infr. h. t. — L. 1, § 2, ult. infr. de uxor. — 29. L. 1, § 2, supr. h. t. — 30. L. 1, § 2, supr. cod. — 31. § 2, infr. — 32. L. 3, C. de leg. Corn. de fals. — 33. L. 20, supr. de iust. testam.

4. PAULUS, lib. 41, ad Edictum.

Habitatio³² quoque si domum defunctus non habuit, conducenda erit mulieri. — § 1. Servis quoque mulieris, qui necessarii sunt ad ministerium ejus, secundum dignitatem cibaria praestanda sunt.

5. GAIVS, lib. 14, ad Edictum provinciale.

Curator ventris alimenta³³ mulieri statuire debet; nec ad rem pertinet, an dotem habeat, unde sustentare se possit: quia videntur, quae ita praestantur, ipsi praestari, qui in utero est. — § 1. Curator ventri datus, solvendi debiti rationem habere debet: utique ejus, quod³⁴ sub poena, aut pignoribus pretiosis debetur.

6. ULPIANUS, lib. 41, ad Edictum.

Extraneo posthumo herede instituto, non aliter venter in possessionem mittitur, nisi mater aliunde se alere non possit: ne forte ei, qui natus bonorum possessor³⁵ futurus est, denegasse alimenta videamur.

7. Idem, [lib. 47, ad Edictum].

Ubiunque ab intestato admittitur quis, illic et venter³⁶ admittitur: scilicet si talis fuerit is, qui in utero est, ut si in rebus humanis esset, bonorum possessionem petere posset: ut in omnibus partibus edicti pro superstitibus³⁷ habeatur is, qui in utero est. — § 1. Interdum non passim, sed cum causa cognitione mitti venter in possessionem debet, si quis sit, qui controversiam referat. Sed hoc tantum ad eum ventrem erit referendum, qui cum liberis admittitur: ceterum si mittatur unde legitimum, vel qua alia ex parte, dicendum est, non esse causam cognitionem necessariam; nec enim aequum est, in tempus pubertatis ventrem vesci de alieno, in tempus pubertatis dilata controversia. Sed enim placet, omnes controversias, quae quasi status controversiam continent, in tempus pubertatis differri: sed non ut in possessione sit, status controversia dilata, sed sine possessione. — § 2. Quamvis autem praetor ventrem in possessionem mittat cum his, quibus possessionem dederit: attamen etiam solus³⁸ venter admittitur ad bonorum possessionem.

8. PAULUS, [lib. 1, de Adulterii].

Si ventris nomine mulier missa sit in possessionem, divus Hadrianus Calpurnio Flacco, differendam³⁹ accusationem⁴⁰ adulterii, rescripsit: ne quod praedictum fieret nato.

9. ULPIANUS, [lib. 15, ad Sabinum].

Cum venter mittitur in possessionem, quod in ventris alimenta deminutum est, detrahitur velut res alienum.

10. PAULUS, [lib. 7 Quaestionum].

Posthumus⁴¹ natus quocunque tempore, qui tamen testatoris morte conceptus⁴² jam erit, potest agnoscere bonorum possessionem; nam et ventrem praetor ex omnibus edicti [partibus] mittit in possessionem bonorum: non missurus scilicet, si ei nato daturus non esset bonorum possessionem.

TIT. X.

DE CARBONIANO EDICTO.

1. ULPIANUS, [lib. 41, ad Edictum].

Si cui controversia fiet, an⁴³ inter liberos sit, et impubes sit, causa cognita perinde possessio datur, ac si nulla de ea re controversia esset: et iudicium in tempus pubertatis causa cognita differtur. — § 1. Eum, qui controversiam facit, si pro pupillo satis ei non datur, simul in possessionem eorum bonorum esse praetor jubet. — § 2. Non tantum masculi, sed et feminae ex virili sexu descendentes, Carboniani commodum habebunt. — § 3. Et generaliter dicimus, his demum Carbonianum competere, quibus⁴⁴ contra tabulas bonorum possessio competit: his vero non competere, qui repellentur a contra tabulas bonorum possessione. — § 4. Si quis non ab aliquo hanc controversiam patitur, quod inter liberos non sit, sed ab ipso patre; utputa nepos, qui se retentum in potestate avi dicit ab emancipato patre, cui jungi desiderat: an differri debeat? et magis est, ut differatur; parvi enim refert, quis ei controversiam faciat, cum, etsi testator eum negaverit ex liberis, non tamen exheredem scripserit, Carboniano possit esse locus. — § 5. Sed et si quis non tantum ex liberis ne-

supr. — L. ult. infr. h. t. — 21. d. L. ult. — 22. L. 7, L. 26, supr. de statu hom. — 23. L. 23, in fin. infr. de manum. testam. — 24. *Immo vide* L. 2, C. ad leg. Corn. de fals. — 25. *Adde* L. 3, infr. de perm. — 26. L. ult. in fin. infr. unde cognati; L. 6, infr. de suis. — 27. L. 1, § 1, supr. h. t. — 28. L. 4, in pr. infr. h. t. — L. 1, § 2, ult. infr. de uxor. — 29. L. 1, § 2, supr. h. t. — 30. L. 1, § 2, supr. cod. — 31. § 2, infr. — 32. L. 3, C. de leg. Corn. de fals. — 33. L. 20, supr. de iust. testam.

getur esse, verum servus etiam esse dicitur, forte ex ancilla editus: Julianus scripsit, adhuc Carboniano locum esse: quod et divus Pius rescripsit; nam vel magis consulendum est his, quibus majus periculum intenditur: nam si aliter observetur, inventa erit ratio quemadmodum audacissimus quisque majore injuria impuberem adficiat, quod et plura et graviora de eo mentiantur. — § 6. Sed etsi ipse de junctis servus esse dicitur, idem erit dicendum. — § 7. Sed et si fiscus facit impuberi controversiam, Carbonianum edictum potest locum habere. — § 8. Pomponius lib. 79 ad Edictum scripsit, cum filius heres vel exheres scriptus est, Carbonianum edictum cessare, quamvis filius esse negetur: quia vel quasi scriptus habet bonorum possessionem, etiam si filius non est; vel repellitur quasi exheredatus, etsi filius esse videatur: nisi forte posthumus [inquit] est heres institutus, et natus negetur esse filius, sed subjectus esse dicitur; quo casu ejus partis tantum danda est ei bonorum possessio, ex qua institutus est. — § 9. Idem ait, cum quidam exheredem scripsisset filium, quod diceret, eum ex⁷ adulterio conceptum: quia fieret ei haec controversia, an inter liberos sit; ex hac parte edicti ei bonorum possessionem competere: cum, si sine elogio exheres scriptus esset, non haberet bonorum possessionem. Idemque, et si ita sit scriptum, quisquis est, qui filium meum se esse dicit, exheres esto: quia non⁸ est filius exheredatus. — § 10. Si quis filium suum heredem instituerit ex minima parte sic, ille qui ex illa natus est, heres esto, non⁹ quasi filium suum; deinde hic contendat, patrem intestatum decessisse, sequaeque et suum heredem esse: interest coheredes ejus utrum negent eum filium, an vero contentant testamentum valere. Si testamentum valere contentant, controversia non est differenda, et Carbonianum cessat; quod [si] filium eum negant, et ad ipsos potius quasi ad consanguineos hereditatem pertinere dicunt: data bonorum possessione impuberi, controversia in tempus pubertatis differtur. — § 11. Si mater subjecti partus arguatur¹⁰, an differenda sit questio propter statum pueri, quaeritur? Et si quidem pupilli status in dubium vocatur, differri questio in tempus pubertatis debet: cum metus potest esse, ne minus idonee defendatur; cum vero mater rea postulatur, utique integra fide et majore constantia causam defensura recentis tempore: dubium non est, cognitionem fieri oportere; et post eventum cognitionis, si suppositum¹¹ partum apparuerit, actiones hereditariae puero denegandae sunt, omniaque perinde habenda, atque si heres scriptus non fuisset.

2. MARCIANUS, lib. 14 Institutionum.

Licet mulier, quae partum subjectisse dicitur, decesserit: tamen, si participes maleficii sint, in praesenti cognoscendum est; si autem nemo sit, qui puniri possit, quia omnes participes facinoris forte decesserint: secundum Carbonianum edictum in tempus pubertatis differenda cognitio est.

5. ULPIANUS, lib. 41, ad Edictum.

Carbonianum edictum aptatum est ad¹² contra tabulas bonorum possessionem, et intestati: cum et in secundum tabulas in quibusdam casibus possit videri necessarium edictum; veluti si paterfamilias ita instituerit, posthumus heres esto, vel posthuma heres esto, et negetur esse verum, quod in testamento scriptum est. — § 1. Et cum de fideicommissis, [vel] de legitimis quaeritur, differri potest causa in tempus pubertatis: id enim divus Pius Claudius Hadriano rescripsit. — § 2. Quamvis scripto heredi non promitti bonorum possessionem ex edicto Carboniano certum sit: tamen quaestionem status in tempus pubertatis differri, proculdubio est. Ergo¹³ si quidem de parentis bonis simul, et de statu controversia fiat: hoc edictum locum habebit, sin vero tantum status: differretur¹⁴ quaestio in tempus pubertatis; sed non ex Carboniano, sed ex constitutionibus. — § 3. Puberi quamvis minori vixitinquaque annis Carbonianum non succurrit. Sed [si], cum esset pubes, quasi impubes obreperit, bonorum possessionem accepit: dicendum erit, nihil eum egisse. Nam etsi impubes esset, mox pubes factus, finiretur bonorum possessionis emolumentum. — § 4. Causae cognitio in eo vertitur, ut si manifesta calumnia appareret eorum qui infantibus bonorum possessionem peterent, non daretur bonorum possessio. Summatim ergo, cum petitur ex Carboniano bonorum possessio: debet praetor cognoscere. Et si quidem absolutam causam invenerit, evidenterque probatur filium non esse: negare debet ei bonorum possessionem Carbonianam; si vero ambigam causam, hoc est, vel modicum pro puero facientem, ut non videatur evidenter filius non esse: dabit ei Carbonianam bonorum possessionem. — § 5. Duae autem sunt causae cognitionis: una danda Carbonianae possessionis,

4. L. 2, C. de edicto D. Hadriani. — 5. Immo vide L. 8, C. de hered. petit. — 6. Adde L. 20, supra, de inoffic. testam. — 7. L. 5, in pr.; L. 14, § ult.; L. 15, supra, de liber. et posthum. — 8. Immo vide L. 5, in pr. — 9. L. 5, C. de testam. — 10. L. 1, C. ad leg. Corn. de fals. — 11. L. 9, infra, h. t. — 12. L. 1, § 3, supra, eod. — 13. L. 6, § 3, infra, eod.

quae habet commodum illud, ut perinde¹⁵, atque si nullam controversiam pateretur impubes, possessionem accipiat: alia causa cognitio illa, utrum differri¹⁶ debeat in tempus pubertatis cognitio, an representari. Hoc autem diligentissime praetori examinandum est, an expediat pupillo representari cognitionem, an potius differri in tempus pubertatis; et maxime inquirere hoc a cognatis, matre, tutoribusque pupilli debet. Finge¹⁷ esse testes quosdam, qui dilata controversia, aut mutabunt consilium, aut decedent, aut propter temporis intervallum non eandem fidem habebunt; vel finge esse anum obstetricem, vel ancillas, quae veridicam pro partu possunt insinuare; vel instrumenta satis idonea ad victoriam, vel quaedam alia argumenta: ut magis damnum patiarum pupillus, quod differtur cognitio, quam tempus, quod non representatur; finge, pupillum satisfacere non posse, et admissis in possessionem, qui de hereditate controversiam faciunt, multa posse subtrahere, noqui de hereditate controversiam faciunt, rem in tempus pubertatis differre cum summo ejus incommodo, cui consultum velit. Divus Hadrianus, ita rescripsit: Quod in tempus pubertatis res differtur, ferri solet, pupillorum causa fit, ne de statu periclitentur, antequam se veri possint; ceterum si idoneos habeant, a quibus defendantur, et tam expeditam causam, ut ipsorum intersu, mature de ea judicari, et utores eorum iudicio experiri volunt: non debet¹⁸ adversus pupillos observari, quod pro ipsis excogitatum est: et pendere status eorum, cum jam possit indubitanus esse. — § 6. Si mater impuberis, subjecti partus rea postulata, causam obtinuerit, poterit adhuc superesse status, aut ei heres existerit: si quidem eandem controversiam impuberi mater faciat, qui se ex alia matum affirmat, quam filius ejus faciebat, scilicet ut neget eum filium, idcircoque ad totam hereditatem ex persona filii sui defuncti pertinere [debere]; in tempus pubertatis differri Julianus ait, quia nihil interest suo, an hereditario nomine controversiam faciat. Plane si mater concedat, hunc quoque defuncti filium esse, idcircoque partem dimidiam hereditatis sibi vindicet ex bonis paternis: non erit iudicium in tempus pubertatis differendum; non¹⁹ enim de paternis²⁰, sed de fraternalibus bonis impuberi sit controversia.

§ 8. Ibidem Julianus querit: Si duo impuberes patiantur status controversiam, et alter eorum puberit: expectari alterius quoque pubertatis debet: scilicet ut sic de utriusque statu agatur, ne aliquod praedictum fiat impuberi per puberis personam. — § 9. Parvi refert, utrum petitur sit impubes, an possessor qui status controversiam patitur: nam sive possideat, sive petat, in tempus pubertatis differtur. — § 10. Si duo impuberes invicem faciant status controversiam: interest, utrum quisque se solum filium dicat, an et se. Nam si se solum dicat filium: dicendum est debere controversiam ad utriusque pubertatem differri, sive petitur, sive possessor sit. Si vero alter se solum, alter et se dicat: si quidem ille adoleverit, qui se solum dicat, adhuc differtur controversia propter pueritiam ejus, qui et se dicit; sed de parte non de toto, de parte enim utique nec litigatur; quod si ille adoleverit qui et se dicit, ille impubes sit qui se solum dicit: non differtur controversia: nec enim patitur impubes status controversiam, sed facit; cum hic pubes et se dicat, illum non neget filium. — § 11. Si quis liber, et heres esse jussus, status controversiam impuberi faciat, qui filius esse, et testamentum patris rupisse dicitur: Julianus ait, utraque judicium et hereditatis, et libertatis in tempus pubertatis differenda: neutrum enim eorum ita explicari potest, ut non conditioni ejus, qui se filium esse contendat, praedictetur. Caeterae quoque libertatis quaestiones ex testamento pendentes in tempus pubertatis differuntur. — § 12. Cum extaret impubes, qui se filium defuncti diceret, debitoresque negent eum filium esse defuncti, et intestati hereditatem ad agnatum, qui fore trans mare aberit, pertinere: necessarium erit puero Carbonianum edictum: sed et absentem erit prospiciendum, ut cautio praestetur. — § 13. Missum autem ex Carboniano in possessionem student praetores possessorem constituere; quod si coeperit, aut hereditatem petere quasi bonorum possessor Carbonianus, aut singulas res: rectissime Julianus lib. 24 Digestorum scribit, exceptione eum summovendum: contentus enim esse debet hac prerogativa, quod possessorum eum praetor tantisper constituit. Si igitur vult hereditatem aut singulas res petere: petat [inquit] directa actione quasi heres, ut ea petitione judicari possit, an quasi ex liberis heres sit: ne praesumptio Carbonianae bonorum possessionis injuriam adversariis afferat: quae sententia habet rationem, et aequitatem. — § 14. Haec

14. Immo vide L. 6, § 5. — 15. L. 1, in pr. supra, eod. — 16. L. 27, in pr. infra, de heredi. causis. — 17. Adde L. 40, supra, et leg. Atilia. — 18. L. 25, supra, et L. 6, C. de legib. l. 19, in fin. C. de fide instrum. — L. 5, § 1, in fin. C. de secund. nupt. — 19. Vide tamen L. 6, § 1, infra, h. t. — 20. L. 7, § 7, infra, eod. — 21. L. 1, supra, infra, eod.

autem possessio intra²² annum datur: sicuti ordinariae quoque, quae liberis dantur, intra annum dantur. — § 15. Sed oportebit hunc, qui se filium dicit, non solum Carbonianum bonorum possessionem accipere: verumetiam ordinariam agnoscere. — § 16. Currunt autem tempora ad utramque bonorum possessionem separatim: ordinariae quidem, ex quo patrem suum decessisse scit, et facultatem bonorum possessionis petenda habuit: Carbonianae vero [ex] eo tempore, ex quo controversiam sibi fieri cognovit.

4. JULIANUS, lib. 24 Digestorum.

Ideo si ex prima parte edicti bonorum possessionem non petierit: alias poterit ex sequenti parte edicti ad exemplum Carboniani accipere bonorum possessionem: alias non poterit. Nam si confestim post patris mortem controversia ei facta fuerit, an inter liberos bonorum possessionem accipere possit: simul ad utriusque edicti causam annus cessisse videbitur. Si vero interposito tempore scierit controversiam sibi moveri: poterit etiam finito tempore, intra quod ex prima parte bonorum possessionem acceperat, ex sequenti bonorum possessionem petere: quam cum acceperit, perpetuo possessoris actionibus utetur; sed si post pubertatem contra eum iudicatum fuerit, denegabuntur ei actiones.

5. ULPIANUS, lib. 41, ad Edictum.

Sed si is, qui controversiam impuberi facit, ex liberis sit: eveniet, ut, sive caveat hic, cui status sit controversia, sive non caveat, attamen simul sit in possessionem. — § 1. Si impubes non defendatur, idcircoque missus sit in possessionem etiam adversarius ejus: actiones hereditarias quae exercebit? Et ait Julianus lib. 24 Digestorum, curatorem constitui debere, qui omnia curet, actiones exerceat. Denique scribit, etiam eum, qui cum impubere missus est in possessionem, actiones posse adversus curatorem intendere, nec esse prohibendum: nullum enim per hoc praedictum hereditatis fieri: nam et adversus ipsum pupillum, si satisfecerit, recte experiretur. — § 2. Quoties impubes satis non dat, mittitur in possessionem adversarius ejus, sive satisfecerit, sive non det. Si velit adversarius committi sibi administrationem, satisfacere debet pupillo: ceterum, si satis non det, debet curator²³ constitui, per quem bona administrantur. Adversarius autem si satisfecerit, res, quae tempore periturae²⁴, aut deteriores futurae sint, distrahere debet: item a debitoribus, qui tempore liberabantur, exigere debet: caetera cum pupillo possidebit. — § 3. An autem vescendi²⁵ causa deminuerit is, qui ex Carboniano missus est, videamus? Et si quidem satis impubes dedit, sive decrevit praesens, sive non, deminuet vescendi causa: et hoc minus restituet hereditatis petitori; quod si satisfacere non potuit, et aliter alere se videtur non posse, deminuendi causa usque ad id, quod alimentis ejus necessarium est, mittendus est; nec mirum debet videri, hereditatem propter alimenta minui quis, quem fortasse iudicabitur filium non esse: cum omnium edictis venter in possessionem mittatur, et alimenta mulieri praestentur propter eum, qui potest non nasci: majorque cura debeat adhiberi, ne fame pereat filius, quam ne minor hereditas ad petentem perveniat, si apparuit filium non esse. — § 4. Maxime autem puto, si missus fuerit in possessionem adversarius, desiderandum a praetore, ne instrumenta in possessionem suam redigat: caeterum decipi pupillum, dum vel instruitur adversarius ejus, vel etiam interceptare ea potest. — § 5. Cum autem in satisfactione²⁶ et pupillus et adversarius ejus cessant, curator constituendus est, qui bona administrat, et quandoque ei, qui iudicio vicerit, restituit. Quid tamen, si tutores pupilli velint administrare? Non erunt audiendi, nisi satis dederint nomine pupilli, aut curatores quoque iidem ipsi sint constituti.

6. PAULUS, lib. 41, ad Edictum.

De bonis maternis an decretum interponendum sit, quaeritur? et decretum quidem non²⁷ est interponendum: dilatio autem longissima danda est, quae in tempus pubertatis extrahat negotium. — § 1. Plane si simul de paternis, et [de] maternis bonis controversia sit, vel etiam de fratris: et has controversias in tempus pubertatis differendas esse²⁸, Julianus respondit. — § 2. Huic autem edicto locus est, etiam si ab intestato ad bonorum possessionem veniant liberi: tametsi ex inferioribus partibus petant, quae legitimi vocantur, quoniam sui sint; vel ex illa qua cognatis datur. — § 3. Ita demum autem huic edicto locus est, si [status], et hereditatis²⁹ controversia sit: nam si tantum status, quod [puta] servus dicitur esse, nec³⁰ ulla bonorum controversia sit: hoc casu liberale iudicium statim³¹ explicandum erit. — § 4. Qui pupillo controversiam

22. L. 2, § 12, infra, ad SC. Testull. — 23. L. 1, in fin. infra, de numerib. — 24. L. 48, in fin. supra, de admu. et peric. tut. — L. 23, § 2, in fin. supra, de hered. instit. — 25. L. 1, supra, ut in possess. legat. — 26. L. 1, supra, et ult. infra, h. t. — 27. Arg. L. 1, § 3, supra, eod.; junct. L. 4, § 2, supra, de bon. possess. contra tab. — 28. Immo vide L. 5, § 7, in fin. supra, h. t. — 29. D. L. 3, § 2. — 30. L. 12, in fin. infra, eod. — 31. Immo vide d. L. 5, § 2.

facit, si simul cum eo in possessionem missus est: alii ex bonis defuncti non debent, nec quicquam de bonis deminuerit: haec enim possessio pro³² satisfactione dedit. — § 5. Non solum alimenta pupillo praestari debent: sed et³³ in studia, et in caeteras necessarias impensas debet impendi pro modo facultatum. — § 6. Post pubertatem³⁴ quaeritur, an actoris partes sustinere debeat, qui ex Carboniano missus est in possessionem? Et responsum est, rei partes eum sustinere debere: maxime si cavet; sed et si non caverat, si nunc paratus sit cavere, quasi possessor conveniendus est. Quod si nunc non caveat, possessio transferetur adversario satis offerente, perinde atque si nunc primum ab eo peteretur hereditas.

7. JULIANUS, lib. 24 Digestorum.

Si impubes negetur jure adoptatus, et ideo paterna hereditatis ei controversia fiat: non erit iniquum, simile Carboniano decretum interponi. — § 1. Item si impubes in adoptionem datus esse dicitur, et ideo negetur naturalis patris hereditas ad eum pertinere: quia, et hoc casu quaeritur, an jure filii hereditatem obtinere possit, locus erit Carboniano edicto. — § 2. Cum vero proponitur exheredatus esse, non est necessarium, controversiam pubertatis differri: quia non de ipsius filii, sed de testamenti jure quaeritur. — § 3. Si mater ejus, cui et de libertate et de hereditate paterna controversia sit, in quaestionem libertatis vocatur: iudicium de matre non semper in tempus pubertatis differendum erit: nam et ipsi, qui subjectus esse dicitur, ex causa representari solet³⁵. — § 4. Quoties Carbonianum decretum interponitur: eodem loco rem haberi oportet, quo esset, si nulla controversia fieret ei, qui bonorum possessionem acceperat. — § 5. Cum autem ex duobus fratribus ex hoc decreto missis alter pro parte sua paternam hereditatem non defendit: compellitur alter totam defendere, aut universa creditoribus cedere. — § 6. Interdum etiam exheredatus filius ex Carboniano decreto bonorum possessionem accipit, si non contra tabulas petit bonorum possessionem, sed ab intestato unde liberi: quia neget tabulas testamenti patris tales esse, ut secundum eas bonorum possessio dari possit: et dicitur non esse filius. — § 7. Si pupillus liberti paterni bonorum possessionem petet, negaretur autem filius patroni esse: quia de paternis³⁶ bonis nulla controversia [ei] fieret, differendum hoc iudicium non est. Si vero post interpositum Carbonianum decretum haec quoque controversia moveretur, hoc iudicium in id tempus differri debet. — § 8. Quaesitum est an simul et pupillus ex Carboniano, et scripti heredes secundum tabulas bonorum possessionem haberent? Respondi, si filius non esset, aut non accepisset contra tabulas vel ab intestato bonorum possessionem: simul et ipsam ex Carboniano, et scripti heredes secundum tabulas habituros bonorum possessionem.

8. AFRICANUS, [lib. 4 Quaestionum].

Decessit quem ego filium meum, et in mea potestate esse dico: existit impubes, qui eum patremfamilias, et ad se hereditatem pertinere dicit, decretum necessarium esse respondit. — § 1. Item emancipatus decessit intestato, superstitis filio impubere, qui se ei suum esse dicit; ego contendo ante emancipationem conceptum, atque ideo in mea potestate esse, et bona emancipati ad me pertinere: et quidem hunc filium esse constat; sed haec de statu ejus quaeritur, [quod] in potestate patris fuerit, necne; sententia tamen edicti procul dubio ex Carboniano admittitur.

9. NERATIUS, lib. 6 Membranarum.

Quod Labeo scribit, quotiens suppositus³⁷ esse dicitur pupillus, cum quo de patris ejus hereditate controversia est, curare praetorem debere; ut is in possessione sit: de eo puto eum velle intellegi, qui post mortem patrisfamilias, qui se sine liberis decedere credit, filius ejus esse dici coepit: nam ejus, qui agnitus est ab eo, de cujus bonis quaeritur, justior in ea causa est, quam posthumi.

10. MARCELLUS, lib. 7 Digestorum.

Cum mulier deferente³⁸ herede juraverit, se pregnantem esse, bonorum possessio ex edicto Carboniano dari debet: vel denegari, si illa heredi detulit jurandum; cum causa cognita detur possessio: ne aut heredi bonorum possessio data faciat praedictum, aut denegata jus ordinarium eripiat pupillo.

11. PAPIANUS, lib. 13 Quaestionum.

Cum sine beneficio praetoris, qui patitur controversiam: filius heres esse potest, forte quia scriptus est: edicto Carboniano locus non³⁹ est;

in fin. — 32. L. 15, § 30, infra, de damn. infect. — 33. Fac. L. 4, supra, ubi pupilli, vide tamen L. 6, supra, de aliment. — 34. L. 14, infra, h. t.; L. 15, in fin. infra, de quaestio. — 35. L. 3, § 3, supra, h. t. — 36. L. 5, § 7, supra, plane si; L. 11, in fin. infra, eod. — 37. L. 1, in fin. supra, eod. — 38. L. 3, § 3, supra, de jur. jur. — 39. L. 3, § 3, supra, h. t.